

EL MESTRE

Màrius Mollà

Traducció d'Emma de Porrata-Doria Botey

Títol original: *El maestro*
Traducció: Emma de Porrata-Doria Botey
1.ª edició: febrer 2015

© Màrius Mollà, 2015
© Ediciones B, S. A., 2015
Consell de Cent, 425-427 - 08009 Barcelona (Espanya)
www.edicionesb.com

Printed in Spain
ISBN: 978-84-666-5627-6
DL B 198-2015

Impress per LIBERDÚPLEX, S.L.
Ctra. BV 2249 Km 7,4
Polígono Torrentfondo
08791 - Sant Llorenç d'Hortons (Barcelona)

Tots els drets reservats. Sota les sancions establertes en l'ordenament jurídic, queda rigorosament prohibit, sense autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, així com la distribució d'exemplars mitjançant el lloguer o el préstec públics.

Dedicat a tots els projectes vitals

Una cosa és certa: aquí ens falta la natura.

ROBERT WALSER,
Jakob von Gunten

Pròleg

En sentir les petjades vacil·lants que s'acostaven pel passadís rere la porta, la Raquel va apagar l'espelma i en un moviment ràpid es va ficar al llit. Havia estat força estona arraulida a la vora de l'Arnau, parlant-li d'això i d'allò, fins que ell s'havia adormit, i, després, se li havia fet tard endreçant la roba neta. El dia havia estat massa llarg i ella estava massa cansada per inventar noves disculpes. Tan sols esperava haver enfosquit l'habitació a temps, abans que ell fos prou a prop per distingir el reflex de la llum a través de l'escletxa sota la porta.

Estava ja colgada pel llençol quan es va adonar que encara portava la jaqueta sobre la camisa de dormir. Se l'havia posada per obrir un moment la finestra i ventilar el dormitori i havia oblidat de treure-se-la. Ni tan sols en ple estiu no feia nosa una màniga més en aquelles terres de muntanya. Però si no se la treia, a ell li estranyaria i voldria saber el motiu pel qual portava una jaqueta per dormir. Sobretot a final de juliol. És que potser s'havia tornat boja? No era que li importés la possibilitat que ella tingués fred o estigués una mica febrosa, res d'això. Era només per la simple gràcia de discutir, una cosa que ell dominava molt: n'hi havia prou que un detall no li quadrés per aferrar-s'hi i engrandir-lo fins a l'exageració, fins a convertir-lo en una raó prou consistent i sòlida per fer que ella se sentís un ésser miserable sense esperit. Potser s'hi havia acostumat després de múltiples intents de lluita; les forces acaben per flaquejar si al final del túnel no hi ha cap

llum esperançadora. I més de deu anys a les fosques eren molts anys.

Però la qüestió que ara l'ocupava era la jaqueta: se l'havia de treure? Si es decidia, hauria de fer-ho en pocs segons... Tenia prou temps? Va escoltar la respiració profunda de l'Arnau al llit, a l'altra banda de l'habitació, i li va transmetre una mica de confiança i de pau. Se'l sentia tan reposat dormint, que per un moment es va imaginar que el dia pogués ser-li igual de plàcid. No li negaria aquell moment de calma al seu fill, havia d'evitar tant sí com no la discussió amb el seu marit. La Raquel es va treure el llençol del damunt, va sortir del llit, va córrer descalça a l'armari i, en un gest ràpid, va llançar-hi la jaqueta a dins abans de tancar la porta i tornar al llit. No va voler encendre l'espelma per no perdre temps i per evitar una major probabilitat que ell la descobrís, però la nit era molt fosca i no permetia distingir el sortint del bagul als peus del llit i la Raquel se'l va clavar al mig de la canyella nua. Es va posar la mà a la boca per ofegar el crit, encara que no va poder fer res per impedir el petit terrabastall que acabava de provocar. La sort no l'havia acompanyada mai i no seria diferent en aquella ocasió: la porta es va obrir just en aquell instant, trencant qualsevol possible quietud.

El rostre d'en Bartomeu va aparèixer banyat en les ombres provocades per un llum de querosè. La ganyota grotesca va fer posar la Raquel en alerta: el clotet de la barbeta més enfonsat que mai i els solcs dels ulls que li enterraven la mirada buida en una expressió cadavèrica, més propera a la de la mort que a la d'un home; ben bé podria haver estat el dimoni en persona i el retrat no hauria canviat. La Raquel es va quedar paralitzada, del tot incert el costat cap al qual s'inclinaria l'agulla de la balança.

—Què fas encara desperta?

Ja s'havia pronunciat. La Raquel continuava escoltant la respiració profunda del seu fill, a pesar que el seu marit no la tingués en compte per mesurar el seu to.

—Volia acabar d'endreçar la roba.

En Bartomeu va deixar el llum sobre l'escambell que feia de tauleta i va anar a tancar la porta darrere seu. Impedia així donar

corda als curiosos, als que no tenien veu en els assumptes de la seva família.

—Deu ser que el dia no té prou hores, que has de fer-ho de nit?

Sempre hi havia un moment en les disputes que exercia de punt d'inflexió davant del que vindria després. En aquell dormitori, entre el seu marit i ella, en aquell moment, el paper el feia la pregunta que esperava resposta i que, tanmateix, tampoc no podia ser ignorada. Cap paraula que sortís d'aquella boca serrada no podia ser ignorada.

—Durant el dia he fet altres feines. No he tingut temps d'enllestir-ho tot. Ho sento.

Explicar a en Bartomeu que s'havia passat una bona estona tombada al costat del seu fill al llit parlant-li de com havia transcorregut el dia, sense més, i escoltant les seves preguntes, fantasejant sobre els animals que li cridaven l'atenció, era quasi impensable, una pèrdua de temps; una cosa de la qual avergonyir-se'n, fins i tot. Per al seu marit, l'Arnau era raret, i com menys complaent fos amb ell, millor. La força bruta i les ordres eren les úniques medecines que necessitava. No era així com pensava ella, que estimava el seu fill per sobre de tot; segurament representava l'única cosa bona que havia sorgit d'aquell matrimoni prematur, encara que bo no significava sempre fàcil: sí, l'Arnau s'havia ficat en més d'un problema, no pretenia negar-ho.

—Ha, ha, ha... —La riallada d'en Bartomeu va retrunyir entre les quatre parets—. O sigui que no has tingut temps d'acabar la feina. Segur que si no xerressis amb tothom i et dediquessis només a treballar això no et passaria.

La Raquel va seure al llit fent que sí amb el cap, doblegada del tot davant seu. Ella no importava, era insignificant, com bé li havia dit el seu marit mil vegades en mil mals moments. La seva intenció era no dir res més, fins l'endemà al matí. Feia uns quants segons que la respiració adormida de l'Arnau havia deixat de sentir-se. Es devia haver despertat? Només pensava a fer callar aquella veu reprovatòria; el que menys necessitava el seu fill era sentir-se'n responsable. Però, per desgràcia, en Bartomeu no havia acabat. El seu to rovellat va guanyar en intensitat.

—Ja m'agradaria a mi estar tot el dia de xerrameca! De què parreu? Com si hi hagués tants temes de conversa! Llevat que us dediqueu a xafardejar, és clar. Parles a la Ramona i a les altres de mi, del que passa entre nosaltres?

En Bartomeu va inclinar el cos cap endavant, recolzant les mans sobre el llit, i va plantar el seu rostre davant del de la seva dona, molt a la vora. Les bafarades de l'alcohol van envoltar la Raquel i va haver d'empassar-se una nàusea. Amb ella, també va empassar-se la saliva i es va preparar pel que havia de venir. No era la primera vegada. De cua d'ull va percebre que el seu fill s'amagava sota els llençols i el coixí en un intent va de no sentir què deien. «Ho sento, ho sento, ho sento...», es repetia ella en silenci, desitjant que la seva disculpa pogués arribar fins al seu fill en una mena de truc de màgia, perquè fos conscient del mal que li feia fer-lo passar tan sovint per moments com aquell. Definitivament el seu marit tenia raó i ella no era prou bona per a ell.

—No em dius res? —En Bartomeu va agafar la barbata tan fina de la Raquel per controlar-li la mirada i obligar-la a centrar-la en ell. Les mans, plenes de durícies, eren fortes.

La Raquel va negar amb el cap mentre pronunciava un tímid «no».

—Em portes la contrària? De manera que tinc una dona grollera, a més de xafardera!

—Em referia que...

—Calla! Prou xerrar!

En Bartomeu va clavar llavors la seva mà a la boca de la Raquel. En fer-ho es va assegurar de tapar també bona part del nas. Quan la seva dona va mirar de desempallegar-se'n, va començar a prémer més i més.

—Parla només quan jo t'ho digui i amb qui jo et digui, m'has entès?

Amb el moviment limitat, la Raquel assentia ara nerviosa, tan sols amb l'objectiu que en Bartomeu li permetés el pas de l'aire, però el seu marit no deixava de prémer. Va forçar més els dits de les mans per assegurar-se que el nas quedava completament cobert. Per molt que la Raquel sacsegés el cap per escapar d'aquella asfíxia, no ho aconseguia. Els seus intents per respirar es traduïen

en ratxes atropellades de gemecs ofegats que pretenien filtrar-se entre els dits de qui la volia ofegar. Cada cop més seguides, més frenètiques, més desesperades... Mentre en Bartomeu l'obligava a estirar-se cap enrere fins a recolzar l'esquena per fer servir el llit com a suport en la seva intenció, el pit de la Raquel pujava i baixava mirant d'absorbir tot l'oxigen possible, però seguia buit...

L'habitació en penombra es va començar a il·luminar amb petits centellejos, alhora que una punxada de dolor li travessava el crani. L'aire no li arribava i aquelles urpes diabòliques continuen pressionant-li la boca, el nas... Els ulls li vibraven tan secs com els pulmons. Va dirigir una darrera mirada al llit de l'Arnau. En no veure'l allí es va permetre lliurar-se a l'objectiu del seu marit: el seu fill havia sortit del dormitori, d'aquella cambra de tortura, i segurament estaria fora de perill. La Raquel sentia que l'obscuritat amb què havia viscut tants anys planava lentament sobre seu. Ja no podia veure res. Tan sols sentia que s'enfonsava més i més en aquell matalàs que acabaria per enterrar-la. De sobte, la mà es va enretirar i fou la desgraciada consciència d'aquest gest el que la va fer comprendre que l'infern no s'havia acabat encara. En Bartomeu, no prou content amb el que acabava de passar, es va deixar anar els pantalons i va obligar la seva dona a jeure de bocaterrosa sobre el llit.

PRIMERA PART

Principis bàsics de l'Escola Moderna

1. *L'educació dels infants ha de fonamentar-se sobre una base científica i racional; en conseqüència, cal separar-ne qualsevol noció mística o sobrenatural.*

2. *La instrucció forma part d'aquesta educació. La instrucció ha de comprendre també, juntament amb la formació de la intel·ligència, el desenvolupament del caràcter, la cultura de la voluntat, la preparació d'un ésser moral i físic equilibrat, les facultats del qual estiguin associades i elevades a la seva potència màxima.*

3. *L'educació moral, molt menys teòrica que pràctica, ha de resultar principalment de l'exemple i s'ha de recolzar sobre la gran llei natural de la solidaritat.*

Mil homes, mil vides. Per què hauria de tenir cap importància el feinejar amunt i avall de qualsevol d'ells aquell primer dimecres d'agost del 1914?, es preguntava el viatger amb el front enganxat al vidre del vagó. Coneixia, tanmateix, la resposta: cap vida no valia més que una altra, malgrat que la transcendència de cada persona fos tan diversa en el seu pas per aquest món. Aquella mateixa heterogeneïtat la recollia el paisatge que discorria davant seu a través de la finestra, i no tenia res a veure amb la claredat i la determinació dels seus pensaments. Ben diferent havia estat el bati-bull de sensacions que li havia recorregut el cos en partir de França de tornada a Espanya. Al principi només va ser una decisió, tornar, la necessitat d'oblidar o de recompondre's, començar de bell nou, des de zero, sense donar res per suposat. Després ja només va dubtar d'on tornava. I, al final, simplement no sabia en quina estació baixar. Perquè aquella era una decisió que encara havia de prendre.

Enmig de la calor insuportable de la tarda, el comboi es dirigia a Granollers. Rere seu quedaven Maçanet-Massanes i l'enllaç amb el camí més directe a la Ciutat Comtal, travessant Mataró. Si bé encara podia decidir dirigir-se a Barcelona pel nord, no era aquesta la seva elecció.

Es va descordar un botó de l'arrugada camisa de lli blanc que portava i va retornar la vista al llibre que tenia a les mans. Thoreau, aquell que curiosament fou fabricant de llapis alhora que

agrimensor i naturalista, era considerat un dels pares fundadors de la literatura nord-americana. A *Walden*, relatava la seva experiència als boscos: dos anys, dos mesos i dos dies, a Concord, Massachusetts, al cor de la natura, a la vora del llac del mateix nom que el títol de l'assaig. L'home va deixar anar un sospir; tenia la impressió que en aquells moments, convulsos a l'Europa central, ell tan sols necessitava uns minuts d'aire pur per concloure que el camí de la natura era quelcom que l'home no hauria hagut d'oblidar mai.

Entre les paraules de l'escriptor americà —una inspiració per a ell aquells dies; fins i tot havia fantasiejat amb la construcció de la seva pròpia cabana de fusta— es colaven pensaments que diferien la comprensió del que llegia. No podia evitar recordar la imatge, gairebé fresca, dels coneguts que quedaven enrere, com tampoc els records esvaïts de somnis transparents, ara ombres d'un passat que volia oblidar.

—Quants anys té vostè? —El vell humil que seia al banc oposat al seu havia trencat la remor adormidora del tren per tercera vegada. Les dues anteriors, ja feia estona, per preguntar-li on havia nascut i a què es dedicava.

—Quaranta i escaig —va respondre amb desinterès, segur de què passaria tot seguit. Tan bon punt l'home hagués sentit el que acabava de contestar, l'ignoraria i aprofitaria per explicar-li algun fragment més de la seva melancòlica vida. Havia arribat a la conclusió que per al vell era una necessitat escoltar-se a si mateix, o potser constituïa, a estones, el seu únic entreteniment, una cosa coneguda davant la incertesa de qualsevol trajecte.

—Jo en faré setanta-dos el mes que ve. Molts lustres, no li sembla? Ja no tinc amics que puguin sobreviure'm. Potser jo tampoc no duraré gaire més. —Va somriure amb amargura—. Per això vaig a veure la meva filla. Segur que el seu marit em tindrà feina preparada, però no m'importa. Prefereixo sentir-me útil. Des que la meva dona va morir —va fer una pausa per mirar cap amunt, en un gest que no admetia dubtes sobre la pietat de la difunta; va aprofitar per eixugar-se la suor del front amb quelcom més semblant a un drap que a un mocador—, m'estimo més passar l'estiu ajudant-los. És a costa de descuidar les meves obliga-

cions, és clar, però a la meua edat, quina importància té, no l'hi sembla?

Al vagó hi havia altres persones que escoltaven encuriosides les explicacions del vell, molt més que ell, que continuava entosudit a llegir. Com les dues vegades anteriors, es van quedar tots amb l'explicació a mitges, perquè altre cop l'home es va deixar caure enrere fins a fer reposar el cap al respatller i es va quedar mig endormiscat. Algunes ànimes cànides van alçar condescendents les celles davant el desvari del vell. La roba bruta que duia, mil cops sargida, feia pensar en tota mena d'explicacions menys que algú l'esperava en algun lloc amb els braços oberts. Quina ingenuïtat, la del septuagenari. Àustria-Hongria havia declarat la guerra a Sèrbia, i Alemanya a Rússia i França, i segur que el pobre home ni ho sabia.

Al cap d'una estona, quan el tren va començar a reduir la marxa i va anunciar l'estació següent, el viatger va deixar el llibre a un costat i va tancar per un moment els ulls com si es prengués temps per digerir el que havia llegit. Amb la sacsejada de l'última frenada es va estirar i es va aixecar del seient.

Tot va passar molt de pressa. D'un vagó de més endavant va saltar a tota velocitat un jove vestit amb pantalons i gorra de pana marrons, camisa i faixa negra. Darrere seu va córrer el revisor, descurat en el seu uniforme. A mitja andana, una parella de la Guàrdia Civil, avesada sens dubte a aquell tipus d'aparicions, va barrar el pas al fugitiu amb agilitat. Un d'ells va agafar el fusell, el va tirar enrere i, sense pensar-s'ho dues vegades, va descarregar un cop terrible en un dels genolls del fugitiu. Des del tren es va sentir amb claredat un cruixit i el xiscle del jove. La cama se li va doblegar al revés del seu moviment natural i el cos va caure estès a terra. El fusell es va enlairar de nou en una clara amenaça, malgrat que no va fer falta que tornés a actuar. El bordegàs es va cabdellar agafant-se el genoll desencaixat, en un gest inútil per mitigar el mal que li feia.

Els crits inicials van disminuir de mica en mica i es van transformar en una mena de súplica mentre el revisor parlava fent escarafalls a la parella de guàrdies i al cap de l'estació, que s'hi havia acostat corrent. El viatger, impressionat, no va poder contenir la

seva curiositat i, sense pensar en res més, ni tan sols en si el tren s'estaria aturat gaire estona, va baixar del vagó.

—... el malparit. I és que no escarmenten! —Només va sentir la conclusió del discurs del revisor.

—Aquest sí. —El del fusell va aprofitar per assenyalar a terra mentre torçava la boca amb un gest burleta—. Per això no tinc manies, jo, de manera que... alguna cosa s'emporten. S'ha acabat sortir-se'n com si res. No s'hi amoïni; queda a càrrec nostre si es compromet a signar demà la denúncia que redactarem a la caserna.

El noi, arraulit a terra, gemegava i plorava de dolor.

—És clar. Però en nom de la companyia de ferrocarrils, eh? —va dir el cap d'estació.

—Com sempre. No es preocupi. De passada, a la caserna... potser el xaval ens explicarà alguna cosa. Amb aquesta gent sempre hi poden haver sorpreses —va dir el guàrdia alhora que reia com per a ell mateix. En aquell instant la seva mirada es va creuar amb la del viatger i aquest la va desviar d'immediat.

Els uniformats es van acomiadar amb gestos marcialment més aviat relaxats. Van recollir aquella pellerina de terra i van començar a arrossegar-la fora de l'estació, indiferents als gemecs que tornaven a sorgir de la gola del ferit.

El revisor va intercanviar unes quantes paraules amb el cap de l'estació. Tot seguit va girar sobre els seus talons i va començar a escrutar l'andana de punta a punta. Va dirigir mirades tant als que havien baixat dels vagons com a tots els curiosos que treien el cap per les finestretes. El viatger es va donar per al·ludit i, després d'una lleu vacil·lació, va pujar al vagó per recuperar les seves pertinences. Alguna cosa se li havia regirat a l'estómac. Acabava d'escollir la parada.

Va recollir el llibre, la jaqueta plegada, la gorra de visera i la maleta de cartró. Va saltar a l'andana quan el tren ja xiulava la seva partença.

Sobre el ciment escantonat, dos nens, de la mà d'una dona que els va deixar anar per abraçar una senyora gran, de ben segur l'àvia, el van mirar encuriosits. L'atenció dels dos marrecs es va desviar de seguida cap a una pagesa que transportava dos cistells força

grossos, dins dels quals es van remoure uns quants pollastres quan els va alçar. La dona seguia el seu marit. Ell carregava un sac a l'interior del qual també s'hi bellugava alguna cosa. La dona gran va començar a petonejar els nens, que es van veure obligats a perdre's la morbosa atracció de la captivitat dels animals. Després la seva mare els va empènyer suaument cap a l'exterior.

Tan bon punt el viatger va percebre per fi que hi havia prou pau a l'andana, va deixar la maleta a terra, la va obrir i va col·locar amb cura el llibre en el seu interior, al costat dels altres que transportava, llibres estimats. Perquè continuessin protegits va amanyogar contra ells les mudes de roba interior i va allisar el parell de camises i pantalons que hi havia posat al damunt. Va tancar les dues corretges i va col·locar la maleta ben dreta. Va estendre la jaqueta de manera que pengés a banda i banda, es va incorporar, i es va posar la gorra, i, sota el sol de la tarda, va gaudir del moment de soledat que li oferia aquell indret. El comboi s'havia perdut pel sud-oest i el seu so havia estat totalment substituït pel cantar de les cigales.

Unes lletres blaves pintades sobre rajoles blanques proclamaven a la paret de l'edifici de l'estació que es trobava a Sant Celoni. Va fer-se enrere unes quantes passes, es va col·locar a la vora de la via i, amb una mà fent visera, va contemplar una bona estona l'horitzó en direcció cap a on devia estar situada Barcelona. Va sentir una punxada dins seu. No, massa aviat per acostar-s'hi, la ferida encara era recent. És difícil tornar-se a aixecar després d'haver-ho perdut tot, sense cap lloc on agafar-se, sense la calma d'una convicció a la qual aferrar-se.

Va sacsejar el cap allunyant aquell pensament incert, pensant que era cosa de la temperatura, que li feia bullir la sang a les temples. Com si mirés de trobar un contrast, va fer mitja volta i, tan quiet com abans, va passejar els ulls pel massís muntanyenc que s'alçava al nord. El Montseny es perfilava vigorós, insensible a la reverberació de la calor que ascendia de la terra ardent.

Catorze anys enrere, el 31 de desembre de 1899, flirtejava el calendari amb l'inici del nou segle, desvergonyat i irreversible, i semblava que tot estava a punt per a la celebració de les festes del canvi de centúria.

En una de les mansions d'inspiració modernista de Sant Gervasi el jardí lluïa especialment bonic. Ningú no podia imaginar l'afany del jardiner anònim que cuidava des de sempre aquell respectable racó barceloní. Quines plantes resistirien millor les inclemències del temps? Quines feien flors en els mesos freds i grisos? Quins arbustos podien ser retallats a plaer sense que s'hi veiessin troncs nuos entre les tonalitats més agradables a la vista? Anys enrere, el floricultor s'havia decidit per gessamins, mare-selves fragants, mimoses i brucs blancs, envoltats tots ells d'heura perenne i, és clar, també flors de Pasqua. Com a resultat, l'ambient feia olor d'herba fresca, resplendia el verd i hauria estat una tasca pròpia d'un ull molt crític localitzar una sola fulla pansida o fora de lloc.

També la festa havia estat organitzada a consciència —aquella data tan assenyalada no s'havia escapat a cap família de bona posició—, malgrat que els amfitrions volguessin donar la impressió que per a ells allò no havia suposat cap esforç. Passades les deu de la nit la majoria dels convidats xerraven riallers amb amics i coneguts. L'afany del jardiner no era objecte de cap menció específica, es donava per suposat. Sí que ho era, en canvi, el fet que un

batalló de criats traginés entre els cambrers i s'ocupés de reposar carbó incandescent als brasers que s'havien disposat pertot arreu dissimulats entre la vegetació. La sensació de confort va acompanyar el sopar fet de canapès i racions delicioses de plats cuinats amb cura pel servei contractat per a l'esdeveniment, una cosa gens fàcil en una data com aquella.

Els amfitrions, la família de joiers Jufresa, es repartien de manera estratègica pels diversos espais per tal d'evitar que cap convidat no quedés despenjat. En Francesc, el *pater familias*, conversava en el cercle més destacat; els afers internacionals eren un tema irresistible tant per als polítics com per als empresaris. La Pilar, la seva bella esposa, quinze anys més jove que ell i mare de quatre fills, passejava d'un grupet de dones a un altre el seu elegant vestit de vellut granat guarnit amb una estola de pell. Amb la seva delicadesa característica, es preocupava que les safates buides no triguessin a desaparèixer i somreia amablement a tots els que creuaven amb ella la seva mirada. En el seu deambular, va haver de renyar en diverses ocasions els seus dos fills petits, en Ramon, de catorze anys, i la Laura, de deu, que es feien mútuament la punyeta per tal de distreure's de tanta seriositat. La Núria, una mica més gran, amb la seva formalitat i el seu posat enravenat, s'adaptava amb més facilitat a l'ambient i es mantenia callada al costat d'en Ferran, el germà gran, qui, amb dinou anys, no es refrenava a l'hora d'intervenir en converses amb nois més grans que ell, procedents d'altres famílies importants de la ciutat, abillats tots ells amb el corresponent frac. Aquell grupet es diferenciava dels grupets dels adults en el fet que el tuteig era tingut per una cosa normal.

—Permeteu-me que complementi aquesta afirmació amb un repte que jo interpreto que els italians ens estan plantejant —va dir en Ferran alhora que movia un índex cap al centre del grupet en el qual es trobava. Va fer una pausa teatral i va continuar—: El primer que s'atreveixi a endinsar-se en paranys fins ara desconeguts els colonitzarà.

—Ja ho crec. No solament en l'art, amic meu, el mateix passa a la indústria —va afegir en Marcial Duaigües, fill d'un conegut industrial accionista de la companyia que batallava amb l'electri-

ficació dels primers quilòmetres de tramvia barceloní—. Mireu, si no, què està passant amb l'energia.

Una interrupció inesperada va impedir que Duaigües entrés en el tipus d'explicacions que solia oferir a tots els que mostraven interès pel progrés de la nova forma d'energia, que s'estenia per la ciutat, lentament però de manera impecable, des que l'any 1881 la Sociedad Española de Electricidad constituí la primera empresa de producció i distribució d'energia elèctrica a Espanya.

Al grup acabava d'acostar-s'hi en Domingo Riera, un amic conegut de tothom, que, a pesar de la seva aparença una mica andrògina i la seva edat incerta, tothom respectava, no tan sols per la seva cultura excepcional, sinó també per les seves sorprenents conquestes femenines. El seguia a poca distància un home d'uns quaranta anys en actitud circumspecta.

—Senyors, quin plaer trobar reunida joventut d'aquesta categoria en una nit tan assenyalada. No tinc cap dubte que tots nosaltres recordarem aquest dia. No endebades —va intercalar una pausa exagerada enmig del comentari—, serà la nostra única oportunitat de travessar el riu, llegeixis canvi de segle, separador de dos territoris ben diferents l'un de l'altre.

El cercle es va obrir per incorporar-hi els nouvinguts i en Riera va parlar altre cop:

—Deixeu-me que m'encarregui de les presentacions, il·lustres companys: aquest agregat de mirada adusta i no menys sever caràcter és el senyor Francesc Ferrer i Guàrdia; pretén enganyar-nos amb tanta seriositat, però no ho aconseguirà. Més aviat hem d'aprofitar-nos d'ell i utilitzar-lo com un estímul del nostre intel·lecte, ara us diré com. —Va fer una pausa que va durar el mateix que la breu reverència d'en Ferrer i Guàrdia a tots els reunits—. Amic Francesc, a la meva dreta, sense que això pretengui ser indicatiu de res, se situa en Ferran Jufresa, el fill del nostre estimat amfitrió i, per tant, tercera generació dels joiers Jufresa, coneguts de tothom a la Ciutat Comtal i bona part de l'estranger. Al seu costat, en Marcial Duaigües, l'home més *elèctric* d'aquesta trobada —va acompanyar la paraula amb un estremiment que va resultar gracios a ulls dels altres—. Afirmar que és cosa d'anys que tots, absolutament tots, depenguem d'ell. O del seu pare, per ser més

precisos, que és qui pertany a l'elit incandescent que desenvolupa la il·luminació de la ciutat i electrocuta els vehicles a sang.

En Riera va esperar que s'aturessin les riallades incrèdules per continuar:

—A continuació, amic Francesc, una *rara avis*, llegeixi's esponja de qualsevol mena de coneixement social, que t'agradarà conèixer. En Pablo Bruniquer, trenta-un anys i no se li coneixen errors, llevat, potser, d'aquesta mirada profunda i del fet de provenir d'una família més catòlica que progressista a la qual va desafiar, i de quina manera!, el dia que va decidir estudiar inútils Lletres a més a més de Dret, en contra del que s'hauria d'haver esperat de qualsevol pròdig fill de veí. Tenim dubtes del que per a ell és valuos en aquest món de bojós.

—Molt de gust —va dir en Ferrer i Guàrdia—. Veig que el nostre amic comú el té en alta estima i en no menys irònic concepte.

En Pablo Bruniquer va ampliar el seu somriure. Es va abstenir de dur la contrària durant la fase de les presentacions; ja hi hauria moments més adients per parar els peus al prolix Riera.

—Bé, bé... En Francesc viu a París —va reconduir en Riera—. Té unes idees molt singulars respecte a... gairebé tot, però sobretot pel que fa a l'acció política i on comencen els problemes. Encara que, aprofitant la seva visita a la nostra ciutat, que també és la seva, no és d'això que jo parlava amb ell, sinó d'una cosa molt més immediata. Urgent diria jo: el mil·lenarisme.

—Del mil·lenarisme? —va preguntar en Ferran Jufresa, estranyat—. Em deixes de pedra, Domingo. Què dimonis és això i què té a veure amb nosaltres? Som aquí per divertir-nos i per arreglar el món...

—Exacte! —va assenyalar en Riera—. I què es necessita per arreglar el món? Au, va, amics, espremem-nos aquests caps tan eminents amb què Déu ens ha dotat. Aviso, no és fútil la referència divina.

—Un món? —va respondre en Pablo Bruniquer, que de seguida va saber per on anava aquell mestre de cerimònies.

—Afirmatiu! Un món, amics, un món. I no n'hi haurà cap demà, o fins i tot aquesta mateixa nit, si es confirmen els pronòs-

tics més malastrucs dels mil·lenaristes. Perquè, segons uns quants d'ells, amb el canvi de segle arribarà, per fi, el segon adveniment de Jesucrist. Fart de tant de pecat, l'Altíssim enviarà de nou el seu Fill fet carn perquè regni sobre tots els justos. Si en troba algun, és clar, em permetria afegir-hi.

El grupet va sumar les riallades a la sorpresa pel tema que havia introduït en Riera, sempre provocador, sempre magnífic, que va continuar amb la seva docta explicació teatralitzant la seriositat de l'assumpte:

—Amics, falten poques hores perquè sucumbim davant el despropòsit de la nostra generació i del llegat de les anteriors. Penedim-nos. La durada d'aquest nou regnat podria arribar a ser de mil anys, per això el nom del vaticini. Passi o no aquesta nit, tant se val, en aquest cas val més tard que d'hora, estem abocats a un final tan funest com cert. Jesucrist tornarà amb tot el seu poder i la seva glòria, ressuscitarà els sants morts per participar en aquest regne terrenal dels justos i destruirà qualsevol poder hostil a Déu.

—Per Déu Totpoderós, Domingo —va intervenir en Ferran Jufresa—, ens trobem en un moment molt dolç de l'evolució humana. La velocitat amb què se succeeixen els invents ni tan sols ens permet assumir-los com a tals. Les noves màquines es trepitgen les unes a les altres d'una manera que de vegades penso que serà impossible desenvolupar-ho tot a la vegada, que estem corrent massa. I tu ens atakes per la rereguarda, esborres d'una taca el moment actual i el substitueixes per un futur immediat no advers, no, inexistent!

En Duaigües va mostrar la seva aquiescència amb un gest vehement alçant tots dos braços i agitant les mans.

—Quin món impulsaran les noves màquines elèctriques? Quin món comunicarem amb el telèfon de Bell? Quins edificis il·luminarem amb les bombetes d'Edison? Quins pacients curarem amb les miraculoses fórmules magistrals que tant proliferen? Què mourem amb les modernes turbines de vapor? I amb els motors de gasolina o l'interessant invent del senyor Rudolf Diesel?

—Negatiu, amics. Això s'acabarà... en pocs minuts. —En Riera va tancar els ulls, es va posar la mà al pit i va deixar caure el cap en un gest contrit—. Resem el que sapiguem perquè tot això s'acaba.

—Tinc una idea per al que ens queda de vida —va suggerir encara molt seriós en Pablo Bruniquer—: res de penedir-se. Pequem!

—Negatiu també, amic Pablo. Lamento oposar-me a aquesta alternativa, lloable sens dubte, però molt perillosa: els mil·lenaristes prediuen que per als malvats el final serà pitjor.

—Pitjor encara?

—Molt pitjor! Al final del regne terrenal esmentat abans, duri el que duri, tindrà lloc la resurrecció universal i llavors... els justos entraran al cel mentre que els malvats, no cal dir-ho, i no em feu imaginar-ne quants, seran enviats al foc etern de l'infern.

En Ferrer i Guàrdia es va decidir a reblar el clau:

—Ahà! Això ho explica tot, senyors. Disculpeu-me per relacionar els dos temes, però em ve al cap que a França molts estan ja convençuts que venim dels micos. Només que, d'acord amb el que ens ha exposat el bo d'en Riera, se m'acut afegir-hi que... —en Ferrer i Guàrdia es va posar tots dos índexs a les temples i va assenyalar endavant com si acabés de descobrir alguna cosa— ... ho vam fer, sens dubte, del mico equivocat.

L'ocurrència va provocar nova bullícia entre els contertulians, que no van tenir manies a obrir-se a aquell home afable de front clar, bigoti i pulcríssima barba. El seu posat contingut, a diferència del que es temien d'algú que des de feia quatre anys vivia entre francesos de la capital, amb fama de poc dialogants, va acabar trencat per una conversa franca i autoritzada. No es va abstenir d'aportar al debat les últimes crítiques que es vivien al país veí, en especial les que proclamaven els postulats lliurepensadors.

—És precisament aquest corrent el que posa en quarantena qualsevol dogma de fe, entre ells, naturalment, el creacionisme i la religió. Examina el mil·lenarisme i la seva base ideològica amb el fi escalpel de la raó. De fet, quant que pugui passar aquesta nit, poc haurem d'esforçar-nos: a les dotze i un minut, si encara som aquí, el rebuig haurà estat una pràctica d'empirisme pur.

—Perfecte, amic Francesc —va interrompre l'hereu dels Jufresa, atemorit més per un possible decaïment de la festa que per la tenebror de l'assumpte—. Si ho he entès bé, en el cas que arribi l'hecatombe, no hi ha res a fer perquè tant hi fa que siguem homes

justos com malvats irredempts, i, en el cas que no passi res, per què ens hauríem de preocupar? Així, doncs, i com que veig moltes dames avorrides de tanta conversa estirada, què els sembla si ens afegim als afers mundans i entaulem relacions, no fos cas que després de la mitjanit encara tinguéssim els deures sense fer?

Entre diàlegs animats, rialles i els sentits curulls de sensacions, el moment cabdal de la nit va arribar amb les primeres notes d'un concert també organitzat a l'aire lliure. En un tancar i obrir d'ulls van aparèixer unes cadires, i un quartet format per tres violins i una viola va començar a tocar una peça de Mendelssohn, que de seguida va seduir els presents tant per la dolçor de la melodia com pel virtuosisme dels intèrprets. Tot esperant el canvi de segle, fins i tot les plantes i les flors d'aquell jardí tan concorregut semblaven bressolar-se impacients al compàs de la música romàntica.

El camí cap a la muntanya mostrava a la llunyania el seu sinuós traçat. Després d'haver travessat Sant Celoni a peu —i d'haver ignorat totes les mirades que li van carregar d'interrogants l'esquena—, la cruesa de la natura es va mostrar al viatger en la seva màxima esplendor. El contrast del blau del cel amb la força del verd de les arbrades suggeria un equilibri més que ideal, etern. No bufava ni un bri d'aire.

El foraster va escollir una ombra i va decidir descansar, a l'espera d'aconseguir alguna indicació per part de qui es dirigís cap a la muntanya o en procedís. Pel moviment que hi havia a l'interior del poble, va suposar que no trigaria a establir contacte amb algun paisà.

La camisa mostrava unes taques enormes, i la va agitar durant uns segons, intentant evaporar la suor i, a la vegada, refrescar-se una mica.

Procedent del poble es va materialitzar una carreta buida que s'arrossegava sobre la pols del camí. En fer el viatger el gest de voler preguntar alguna cosa, el carreter va aturar indolent el parell de cavalls. La pell dels flancs els brillava humida. Sens dubte, no venien de fer un passeig.

—Bon dia.

—Bo no ho sé, amic, però aquí, al pla, calorós li puc assegurar que sí —va respondre el conductor a la salutació. Es va tocar la gorra i va recolzar, cansat, un braç sobre el genoll. Era més aviat

rabassut i tancat de celles, malgrat que la pell llisa de les galtes inspirava simpatia—. Puc fer alguna cosa per vostè?

—Sóc foraster. —El carreter va alçar una cella com si volgués fer ressò, quasi mofa, d'una realitat tan evident—. No conec els camins cap als pobles de la muntanya. M'interessaria trobar feina.

El traginer es va quedar un moment pensarós i amb la mà del braç que descansava al genoll es va fregar la templa.

—A dalt. A partir de mitja muntanya sol haver-hi més possibilitats. Pot ser que els de Can Noguera encara contractin jornalers —va dir finalment incorporant-se—. És una propietat gran. Venen fusta a la serradora; amb tant de bosc, ja se sap.

El viatger no sabia res de propietats i menys encara de les seves dimensions. Sabia, això sí, que la unitat productiva típica d'aquella zona rural —el mas, com es deia per tradició— incloïa no tan sols la masia, sinó també tots els elements productius que la circumdaven: camps de conreu, horts, ramaderia, pastures i boscos.

El carreter va anunciar el seu oferiment:

—Jo no li garanteixo res. Puc deixar-lo a Confins de la Vall a compte i risc de vostè. S'estalviarà un bon tram de camí i pot continuar a peu des d'allà. A mesura que pugi no notarà tanta calor. Això és insuportable. Quin dia!

L'omnipresència de la natura suavitzava els pensaments del viatger a mesura que el sotragueig de la plataforma del carro se li transmetia als ossos. Amb prou feines unes encanyissades en els horts més propers recordaven la presència de la mà de l'home en aquell preludi del massís. S'aproximaven al camí cap a la primera vall; ascendia lleument, en una advertència del que hauria de trobar el peregrí més endavant.

—Treballa en alguna masia?

—No, no —va respondre el carreter mentre s'espantava una mosca imaginària—. Jo estic contractat a la serradora de Confins. Una feina estable, ja sap.

—Ho entenc.

—Sí. No és que falti la feina, però en aquests temps que cor-

ren tenir-ne tot l'any és un luxe... Abans havia estat mosso d'una propietat allà dalt. Mai no em vaig portar bé del tot amb el fill de l'amo, de manera que quan el pare va morir... A Confins em coneixien. Ara transporto aquí i allà. De vegades directament a les drassanes, la majoria dels altres dies per la comarca o a l'estació. Dono gràcies a Déu. No m'importen les inclemències del temps ni el sotragueig. L'únic que temo és no avenir-me amb la gent. Això sí que m'importa.

Tot parlant de l'entorn, aquell carreter tan xerraire li va explicar que al llarg dels anys la muntanya s'havia anat dividint en zones prou diferents les unes de les altres. L'edat mitjana dels arbres i les espècies variaven d'un lloc a un altre; en conseqüència, també les aplicacions de les explotacions fusteres.

—La majoria dels troncs grossos i rectes tenen valor per a la serradora. Els millors fins i tot es venen sense gairebé passar-los el raspall per l'escorça. Les branques i els troncs menuts, en canvi, no interessen a ningú. Els propietaris dels boscos s'estimen més contractar llenyataires que coneguin bé l'ofici de carboners perquè directament carbonitzin la llenya prop d'on es talen els arbres. El carbó es paga a tres o quatre duros les dues sàrries.

El nouvingut va fer un gest d'estranyesa.

—Equival a la quantitat que pot carregar un burro a banda i banda; uns cent trenta quilos en total —va aclarir.

Pel carreter es va assabentar també que Sant Celoni devia sobrepassar ja els quatre mil habitants. Res a veure amb els pocs centenars disseminats per les propietats properes a Confins de la Vall, el lloc al qual es dirigia.

—Confins és un poble?

—Amb prou feines. Quatre cases i l'església. Molts dels municipis d'allà —va assenyalar cap endavant— no són sinó el nom d'una àrea que abraça finques amb anys i anys d'història, ja sap.

—Són totes semblants?

—El traginer va deixar anar una riallada abans de contestar.

—Més aviat no. Sap allò que diuen que els gossos s'assemblen als amos? Doncs aquí passa una cosa semblant: les propietats s'assemblen als seus propietaris.

—Com ara...

—Com ara Can Riu, aquella casa que veu a l'esquerra. Val més que no s'hi acosti, si no el coneixen. El rebran amb l'escopeta carregada. El vell té males puces i no té gaires manies. El seu pare era com ell. —Va assenyalar llavors cap a la dreta—. Als Prats, però, són molt amables; els ve de l'amo, l'hereu Bertran.

—Això és bo, oi?

—Potser, però el negoci se'ls està enfonsant. Fa anys que no aixequen el cap. Els animals els crien més aviat poc, no arriben a sembrar tots els seus camps i diuen que ni els temporers que treballen a *bosc* no s'hi guanyen la vida, i això que van a preu fet. Com s'entén, això? No l'hi aconsello —va sentenciar.

El camí pujava suaument però de manera constant. En alguns trams els cobrien ombres que el viatger considerava delicioses. Les vibracions li adormien els membres i deixaven insensible la natgera.

El carreter el va posar el corrent de les últimes notícies sobre les heretats més properes. D'entre les explicacions sobre les terres que quedaven més amunt, fora de la vista, va destacar la neutralitat de Can Noguera; pel que semblava, els amos vivien a Barcelona i la gestió era portada amb rectitud i professionalitat pel capatàs. Als de la serradora això els semblava una garantia de seriositat i constància, i per això era un dels proveïdors de fusta que ell coneixia i valorava força bé.

Al cap d'una estona Confins es va dibuixar davant seu. Certament era un llogarret d'unes poques cases. Hi destacaven la fonda i l'església, que de segur que congregava la població veïna els diumenges i les festes de guardar.

La carreta es va aturar en una desviació del camí. Mentre el viatger baixava, recollia les seves coses i li donava les gràcies, el tragi-ner va furgar dins la seva faixa i va fer aparèixer una petaca de cuir. Es va cargolar hàbilment una cigarreta, que no va encendre, sinó que va deixar penjant de la comissura dels llavis de manera que no li fes nosa per parlar.

—Ha estat un plaer, amic. Segueixi fins a dalt. Pot anar preguntant a les masies que trobarà a partir d'aquí. Alguna cosa sortirà. —Va agitar les regnes i els cavalls van arrencar amb brusquetat. Quan el carro va seguir l'estirada, encara es va sentir la seva

veu—: Ja ens veurem. Vigili amb els gossos. I si arriba fins a Can Noguera, preguntí per l'Eudald Domènech.

L'Eudald Domènech el va mirar de dalt a baix sense dissimular la seva estranyesa. L'havien fet cridar i ara es trobava davant d'un paio d'uns quaranta anys, constitució prima, ulls vius i una vestimenta estranya per a aquells paratges. La jaqueta penjada de l'espatlla i les aixelles molles no significaven per al capatàs res més que el poc encert de malgastar d'aquella manera unes bones teles. Semblava saludable i un home de seny, això sí que li importava.

El viatger se sentia incòmode davant el silenci i la mirada escrutadora d'aquell capatàs tan rude, de cabells embullats i llargues patilles. No devia ser gaire més gran que ell. Va aprofitar per deixar la gorra sobre la maleta i arromangar-se dues voltes els punys de la camisa sobre els braços. Quan s'havia presentat només havia dit que buscava feina i que el carreter, i un parell de propietats en les quals havia preguntat, l'havien encaminat fins allí.

—No ve, vostè, d'aquests afers... M'equivoco? —li havia donat la mà feia un instant i amb això n'havia tingut prou per detectar l'absència de durícies.

—No s'equivoca.

—Mai no ha treballat *a bosc* —va afirmar més que no pas preguntar.

—No.

—Sap distingir una alzina d'un roure?

—No.

—Ha estat intendent alguna vegada?

—No. Ho sento.

El capatàs es va quedar pensarós. Encara que no expressava enuig, se'l veia contrariat. Una de les quadrilles li havia demanat un reforç, i un jornalер que no tingués l'aparença d'un borratxo llardós era sempre ben rebut. Si després resultava treballador, molt millor. Però és que aquell individu semblava realment allunyat de les tasques habituals. Les paraules que va dir llavors el viatger van facilitar, tanmateix, la decisió.

—Però sé entendre i acatar una instrucció. A la primera.

En Domènec va posar els ulls en blanc, com si aquella declaració de veritat significués alguna cosa en relació amb la seva comesa de desenvolupar allí una feina col·lectiva amb el màxim d'harmonia.

—D'acord, ho provarem. Començarà de llenyataire per la feina més baixa: servirà com a costaler les primeres setmanes. No el veig preparant-se una cabana al bosc, de manera que el deixaré amb la Ramona; ella li oferirà un lloc a la dependència dels mossos. L'hi descomptarem del sou. —El va mirar de dalt a baix una vegada més i sense fer cap gest va afegir una darrera pregunta—: Amb qui he tingut el gust?

—Emili —va contestar el viatger vacil·lant, alhora que recordava el nom de l'arbust que havia vist en abundància als marges del camí—. Emili Boix.